

XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK)

Kolozsvár, 2012.

A Sapiientia-EMTE vizsgálata társadalmi és gazdasági szemszögből

Szerző:

Herman Gábor

Sapiientia–Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvár, Nemzetközi Kapcsolatok és Európa Tanulmányok szak, alapképzés, I. év

Témavezető:

Dr. Tonk Márton, egyetemi docens, Sapiientia–Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Természettudományi és Művészeti Kar, Jogtudományi és Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék
Drd. Székely Tünde, egyetemi gyakornok, Sapiientia–Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Természettudományi és Művészeti Kar, Jogtudományi és Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék

Tartalomjegyzék

1. Bevezető.....	3
2. Szakirodalmi háttér	5
3. A kutatás módszertana	7
4. Hipotézisek.....	10
5. Az eredmények bemutatása.....	11
5.1 Új egyetem fogalma.....	11
5.2 Foglalkoztatási szerep.....	13
5.2.1 A felsőoktatási intézmény foglalkoztatási súlya	13
5.2.2 A felsőoktatási intézmény jövedelmi súlya.....	15
5.3 Rekrutációs bázist kifejező mérőszámok	17
5.3.2 Rekrutációs bázis alapvető mutatói.....	18
5.3.3 Társadalmi mobilitás elősegítése	19
5.3.3 A leghátrányosabb kistérségek becsatornázása.....	21
5.4 Gazdasági hatások.....	22
5.4.3 Hallgatói fogyasztói csoport súlya	23
5.4.2 A felsőoktatási intézmény továbbgyűrűző gazdasági hatása a térségben.....	25
6. Hipotézisek megvizsgálása	31
7. Következtetések és javaslatok.....	32
8. Felhasznált szakirodalom	33
9. Internetes források.....	34

1. Bevezető

A rendszerváltás óta az oktatás térhódítása folyamatosan növekszik Romániában. Legyen az bármilyen képzési forma, a diákok és hallgatók már minimális ráfordítással is képesek eljutni a tanintézmények székhelyére. Évről évre egyre több az egyetemek által kínált karok száma és a diákok ennek tudatában előre tervezhetik jövőjüket.

Az elmúlt tíz évben nagymértékben megnőtt a romániai felsőoktatási intézmények által kínált magyar anyanyelvű oktatás. Megjelentek az első magyar évfolyamok olyan karokon, mint a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság és Gazdálkodástudományi Karán, ahol a magyar anyanyelvű hallgatók száma bizonyítja azt, hogy igenis szükség van a magyar ajkú oktatásra.

Azonban a megfelelő oktatók hiánya, infrastrukturális nehézségek és pénzügyi akadályok miatt, jelentős számú szak nem tart fenn csak román- vagy esetleg német nyelvű oktatási képzést. Így a magyar anyanyelvű hallgatók dönthettek: választják a román oktatást, vagy inkább preferenciát váltanak és jelentkeznek egy magyar nyelvű képzést biztosító szakra. Mindkét döntés korlátokkal és veszélyekkel jár: a magyar ajkú hallgató, ha nem ismeri kellőképpen a román nyelvet, akkor nehézségei lehetnek a tanulásban és annak bizonyításában a vizsgaidőszak alatt; ugyanakkor, ha egy olyan szakra jelentkezik, amely bár magyar nyelvű oktatást kínál, fennáll annak lehetősége, hogy a saját képességei és tudása nem bontakozhatnak ki.

Viszont érdemes megemlítenünk, hogy léteznek olyan egyetemek, amelyek a magyar oktatás minőségi képzése mellett olyan specializálódott szakokat kínál a hallgatóknak, amelyekből bőven lehet választani.

1. táblázat: A 2010/2011-es egyetemi év számokban

Intézmény	Oktatás helyszíne	BSc hallgatók	MSc hallgatók	Egyéb	Hallgatók összesen	Főállású oktatók összesen
Babeş–Bolyai Tudományegyetem (BBTE)	Kolozsvár és kihelyezett tagozatok magyar képzései (Gyergyószentmiklós, Sepsiszentgyörgy)	5510	1170	300	6980	337

Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE)	CsíkSZereda, Kolozsvár, Marosvásárhely	1940	-	-	1940	187
Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE)	Marosvásárhely	Nincs adat	Nincs adat	Nincs adat	1520	138
Partiumi Keresztyén Egyetem (PKE)	Nagyvárad	790	70	-	860	87
Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem (MME)	Marosvásárhely	114	52	23 (PhD)	189	29
Protestáns Teológiai Intézet (PTI)	Kolozsvár	128	128	-	119	14
Összesen					11 608	792

Forrás: dr. Tonk Márton, Románia magyar felsőoktatási intézményrendszere

A Sapientia–Erdélyi Magyar Tudományegyetem is pontosan ezt a stratégiát követte. Tíz éve, megalakulásának időpontjában, azt a célt tűzte ki maga elé, hogy Erdélyben magas költségek nélkül, minőségi színvonalon és magyar nyelven tanulhassanak a magyar anyanyelvű hallgatók. Erdély három olyan városában épített ki karokat, ahol a magyarság meghatározó részt jelent az összlakossághoz képest, megfelelő kulturális élettel rendelkezik és hallgatói vonzást jelentő városok.

A három városban négy kar található: a csíkSZeredai Gazdaság és Humántudományi Kar, a csíkSZeredai Műszaki és Társadalomtudományok Kar, a marosvásárhelyi Műszaki és Humántudományok Kar és a kolozsvári Természettudományi és Művészeti Kar.

Érdemes ugyanakkor a Sapientia–EMTÉ-ről és annak karairól, mint gazdasági intézményről is beszélni. Ugyanis a felsőoktatási intézmény munkát ad az oktatóknak, hallgatókat vonz a térségbe, kiadásokat generál a gazdaság felé, valamint jelentős igényhordozó és felismerő képességgel is rendelkezik.

Kutatásom pontosan azokra a kérdésekre szeretne rávilágítani, hogy egy, a felsőoktatási intézmények között fiatalnak mondható egyetem és annak karai, milyen hatásokat generálnak a városra, annak lakosságára vagy éppen gazdaságára. Így a kutatás alanyai azon hallgatók, oktatók és a FOI (felsőoktatási intézmény) alkalmazottjai, akik résztvevői az egyetemi életnek.

2. Szakirodalmi háttér

Bakacsi Gyula *A romániai magyar közép- és felsőfokú oktatás helyzete gazdasági és társadalmi kontextusban* című kutatásában leírtak szerint a romániai felsőoktatási rendszerre jellemző vonás, hogy az egyetemi képzés decentralizációja következtében fokozatosan csökken a rendszer standardizáltsága és rétegzettsége. Eszerint egyre inkább jellemző, hogy a diákok által elvégzett szakirány és az adott munkahely között nincs kapcsolat, ami az oktatási képzés és a munkaerőpiac közötti aszinkronitást jelenti. (Bakacsi, 2010, 195. o)

Bakacsi Gyula tanulmányában folytatja: a romániai felsőoktatás a bolognai oktatási rendszer szerint működik. Miután Románia is áttért a bolognai rendszerre a négy éves alapképzéses oktatást felváltotta a három éves. A hallgatók számára azonban nagyon fontos, hogy nagyon gyakorlati jellegű tudást kapjanak, amit ezután effektív módon tudnak alkalmazni. Viszont a legtöbb esetben az alapképzés (vagy magszteri oktatás) és a munkahely között csak a diák a kapcsolat, érte ezalatt, hogy míg nincs egy minimális kereslet-kínálat oldal kialakítva a munkahelyek és egyetemi képzések között, a legtöbb hallgatónak esélye sem lesz a szakirányának megfelelő munkahelyen elhelyezkednie. (Bakacsi, 2010, 196. o)

Ugyanakkor nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy az oktatási intézmények nem légüres térben működnek, hanem előre behatárolt célkitűzésük és stratégiai tervük van. A fenti probléma megoldására Székely Tünde és szerzőtársai egy, a magszteri hallgatók körében elkészített kutatásában azt a javaslatot fogalmazza meg, hogy a felsőoktatási intézmények oktatói és befolyásos szereplői, valamint a Romániai Oktatásügyi Minisztérium együttes munkával határozzon meg a jövőt tekintve olyan lépéseket, amelyek ezt a hiányt betöltik (Geambaşu-Székely-Tonk, 2011:66).

Mint már említettem, minden oktatási intézmény rendelkezik kari tervvel, amelyeket évente elfogadnak, kidolgoznak, meghatározzák a szükséges erőforrásokat a résztervek egvalósítására, és évente frissítik ezt.

Feltehetjük a kérdést, hogy ilyen helyzetben, amikor a munkaerő-kereslet és az oktatás célkitűzései nem találkoznak, melyek az esélyei egy romániai magyar hallgatónak? Az erdélyi felsőfokú képzésben több egyetem is rendelkezik magyar anyanyelvű képzési lehetőséggel, földrajzi korlátok nélkül. A leghíresebb ezek közül minden bizonnyal a Babeş–Bolyai Tudományegyetem, amely több száz éves múlttal büszkélkedhet. A BBTE nagy infrastruktúrával rendelkezik, hiszen az intézményi karok az ország minden részén megtalálhatóak. Viszont itt is vannak problémák: a BBTE sok kara nem rendelkezik magyar

nyelvű képzési lehetőséggel, ami az erdélyi (és nemcsak) magyar hallgatók számára nehézségeket jelenthet. Ugyanis a BBTE rendelkezik egy olyan „szubkultúrával” és szakmai téren is kimagasló ismertséggel, hogy a legtöbb hallgató a kar és annak szakiránya kiválasztása után nem is érdeklődik annak minőségibb megismeréséről, ugyanis számukra elegendő a BBTE, mint márkanév. Azokban az esetekben viszont, ahol nincs lehetőség a BBTE határain belül magyar nyelvű szakirány választására, a hallgató megrémülhet, ha a BBTE keretein belül nem, akkor hol tud magyar nyelven részt venni a felsőoktatásban¹.

Ennek orvoslására az OMDSZ gyakorlatba ültette a Felvételi Tájékoztató Körutat², amely megkönnyíti a végzős középiskolai diákok döntéseit. Ez egy tudatos és több pillérre épülő stratégiai terv, melynek kidolgozása és gyakorlatba ültetése már több éve folyik. De nem az egyedüli ilyen kezdeményezés. A Sapientia–EMTE, karainak és szakjainak minél jobban a hallgatói köztudatban való megmaradása végett, erős marketingpolitikát folytat a felvételi időszak előtt³. Csakúgy, mint az OMDSZ kezdeményezése, a Sapientia–EMTE megismerési és magára felhívó politikája is tudatos, hiszen a legtöbb erdélyi magyar oktatási nyelvű középiskolába ellátogatnak a Sapientia–EMTE hallgatói, ahol bemutatják az intézmény karai és szakjai nyújtotta lehetőségeket.

Azonban mi látható mindebből a végzős diák számára, aki felvételizni szeretne? Székely Tünde és szerzőtársai kutatásában, amely a *Továbbtanulási percepciókat* vizsgálja, feltették a kérdést az egyetemi hallgatóknak, hogy *mi motiválta őket az egyetem választásakor?* A legtöbb válaszadó a *tetszett a szakma* válaszlehetőséget adta meg, ugyanakkor nem elhanyagolható eredmény, hogy a negyedik leginkább választott opció a *tetszett az egyetem presztízs hírneve* (Székely-Szabó-Plugor-Kiss, 2011: 201-221).

Az OMDSZ, mint hallgatói érdekképviselői civil szervezet, természetesen érdekének és feladatának látja azt, hogy a magyar végzős diákok megfelelő információkat kapjanak az egyetemekről. De mi akkor a Sapientia–EMTE politikája, ha létezik már ilyen kezdeményezés?

Ehhez figyelembe kell vennünk a Sapientia–EMTE múltját. A Sapientia–EMTE tíz éve (lassan tizenegy éve) megalakult egyetem, amelynek elsődleges célja a színvonalas magyar felsőoktatás biztosítása. Négy karon és három helyszínen zajlik jelenleg az oktatás ebben az intézményben, amelyek a következők: Kolozsvár, Marosvásárhely és Csíkszereda (itt két kar

---

¹ Természetesen ez csak egy példa, a probléma bemutatásának leegyszerűsítése miatt; sok egyetem rendelkezik pontosan ilyen jellemzőkkel.

² Országos Magyar Diákszövetség hivatalos honlapja:

http://omdsz.ro/hu/index.php?goto=news&do=shownews&news_id=861&sender=news, letöltés ideje:

³ Sapientia–EMTE hivatalos honlapja <http://www.sapientia.ro/hu/felveteli/tajekoztato>, letöltés ideje:

működik). Összes hallgatói bázisát tekintve a három kar csaknem 2000-es hallgatói létszámot mondhat magáénak, ami számottevő a romániai magyar diákság körében.

De nézzük meg, mit is jelent pontosan egy felsőoktatási intézmény. Az OECD által is használt UNESCO meghatározásban a felsőfokú oktatásnak két iránya van:

- Felsőfokú A, amely főleg teoretikus alapokról építkezve megfelelő előképesítést biztosít magasabb szintű oktatási vagy kutatási programokban való részvételre.
- Felsőfokú B, amely leginkább gyakorlati ismeretek oktatására építve a munkaerő-piaci minél sikeresebb integrációra fókuszál.⁴

Rechnitzer János *A Széchenyi István Egyetem hatása a régió fejlődésére* tudományos munkájában a felsőoktatási intézményt másként definiálja: a felsőoktatási intézmények nem légüres térben működnek, hanem sajátos gazdasági és társadalmi terekben. Azonban a különböző környezet különböző lehetőségeket és veszélyeket rejt magában, amikhez a FOI-nak (felsőoktatási intézmény) alkalmazkodni kell (Rechnitzer, 2003, 40. o).

Ugyanakkor bármilyen módszerrel, bármilyen mutatón keresztül mutatjuk be és hasonlítjuk össze ezen felsőoktatási intézményeket, észre kell vennünk, hogy az intézmények különböznek egymástól méretükben, képzési struktúráikban és munkaerő-piaci megmutatkozásaikban (Rechnitzer, 2003, 41. o).

Társadalmi és gazdasági szerepvállalásuk ugyanakkor nem elhanyagolható tényező, ugyanis hatásaik, amelyeket kifejtenek megváltoztatja a térség társadalmi csoportját, fogyasztói preferenciáit és igényeit, és ezek által a térség gazdaságát is.

A Sapientia–EMTE karai ugyanolyan célkitűzéssel, stratégiai lépésekkel rendelkeznek, más és más környezeti hatásokra reagálva.

3. A kutatás módszertana

Kutatásom témája azért a Sapientia–EMTE karainak vizsgálata, mert különbségeik ellensúlyozzák hasonlóságait: mind a négy kar szinte ugyanolyan célkitűzéssel és stratégiai lépésekkel rendelkezik, ugyanakkor a földrajzi elhelyezkedésük, hallgatói és oktatói

---

⁴ Forrás: OECD Glossary of Statistical Terms: Tertiary-type A Education: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5540> és Tertiary-type B Education: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5441>, Letöltve: 2012. IV. 9

létszámuk, valamint épületük nagysága is változik. Ezért gondolom érdekesnek a témát, főleg úgy, hogy az EMTE kolozsvári karán elsőéves hallgató vagyok.

A kutatás célja így a Sapientia–EMTE térségre gyakorolt társadalmi- és gazdasági hatásainak a vizsgálata.

Kutatásom módszertanát egy, a már fent említett, Rechnitzer János és Hardi Tamás *A Széchenyi István Egyetem hatása a régió fejlődésére* című tudományos munkából merítettem (Rechnitzer János és Hardi Tamás, 2003: 40-70 oldal, 93-122 oldal, 141-146 oldal). Így a feldolgozott hatástanulmány alapján úgy tekintünk a felsőoktatási intézményekre, mint olyan szervező és elosztó központokra, amelyek:

- Munkahelyet teremtenek,
- Fenntartják a térség vitalitását,
- Értékteremtő hatásai révén erősítik a közösségi szerepvállalást.

A kutatásomban nem térek ki minden Rechnitzer által elkészített mutatóra, a rendelkezésre álló adatok korlátozott mivolta miatt. Ugyanakkor a módszertan kibővül egy olyan elemmel, amely az új egyetem fogalmát tárgyalja. Ebben a részben, több egyetemet megvizsgálva képet kaphatunk arról, hogy létezik egyáltalán különbség a tradicionális (régi) és új, a rendszerváltás óta megjelent egyetemek között.

A Rechnitzer mutatókat a Sapientia–EMTE négy karának adatain keresztül mutatom be. A karok a következők: csíkszeredai Gazdaság és Humántudományi Kar, csíkszeredai Műszaki és Társadalomtudományi Kar, marosvásárhelyi Műszaki és Humántudományok Kar és a kolozsvári Természettudományi és Művészeti Kar.

Megfigyelési egységnek az adott karokat tekintjük, melyek hatásait adott térségben⁵ fejtik ki.

A tanulmányban bemutatásra kerülő mutatók jegyzéke a következő:

2. táblázat: Mutatók jegyzéke

FOGLALKOZTATÁSI SZEREP		
A FOI foglalkoztatási súlya	Az intézmény helyi munkaerőpiacon gyakorolt súlyára világítanak rá a főállású alkalmazottak száma szerint	• Főállású alkalmazottak • Térségben főállásban alkalmazottak száma
A FOI jövedelmi súlya	A FOI nem csak számosságában, de	• Térségi SZJA összesen

⁵ Térség = minden esetben azon település (város), ahol a FOI kara megtalálható

	kínált jövedelem tekintetében mennyire számít jelentős munkahelyteremtőnek a térségben	FOI által fizetett SZJA
REKRUTÁCIÓS BÁZIST KIFEJEZŐ MÉRŐSZÁMOK		
Rekrutációs bázis alapvető mutatói	Egyszerű arányszámok segítségével bemutassa az intézmény rekrutációs bázisát	2011-ben az összes felvételt nyertek száma: térségből, térségen kívülről, megyén kívülről
Társadalmi mobilitás elősegítése	A FOI milyen mértékben segíti elő a felsőfokú végzettséggel nem rendelkező társadalmi csoportok becsatornázását a felsőfokú oktatásba	
Leghátrányosabb kistérségek becsatornázása	A FOI milyen mértékben segíti elő a felsőfokú végzettséggel a leghátrányosabb kistérségekből érkezők bekapcsolódását a felsőfokú oktatásba	
GADASÁGI HATÁSOK		
Hallgatói fogyasztási csoport súlya	Hallgatói fogyasztás nagyságának becslése	- Nappali tagozatos hallgatók - Lakosságszám - Nem helyi hallgatók száma
Pályázati pénzforrás	Külső pályázati vonzási képesség mérése	- Pályázati költségigény - Elnyert támogatás - Támogatási arány - A térség lakónépessége

Saját forrás

Az adatgyűjtési módszerek a következőképpen alakultak:

3. táblázat: Adatgyűjtés módszerei

Módszerek	Források	Adatok
Hivatalos statisztikai adatok	KMDSZ, RODOSZ, hivatalos statisztikai adatbázisok, polgármesteri hivatal	- Egyetemi diákok számának meghatározása - Egyetemeken való foglalkoztatottak száma - Vállalati foglalkoztatottak demográfiai adatai
Kérdőíves kutatás	A felvételiző hallgatók	A Sapiaientia–EMTE hallgatóinak

	körében elvégzett	demográfiai helyzetképe
Mérleg tartalom-elemzés	Vezetőségen keresztül	• SZJA • ÁFA • Gazdaságba áramló közvetlen kifizetések nagysága

Saját forrás

Ugyanakkor megjegyzendő, hogy az egyszerűsítés kedvéért a következő rövidítéseket használtam:

- FOI: felsőoktatási intézmény karai
- GHK: Csíkszeredai Gazdasági és Humántudományi Kar
- MTK: Csíkszeredai Műszaki és Társadalomtudományi Kar
- MHK: Marosvásárhelyi Műszaki és Humántudományi Kar
- TMK: Kolozsvári Természettudományok és Művészeti Kar

4. Hipotézisek

A fenti mutatók, valamint a vizsgálandó karok ismeretében⁶ a következő hipotéziseket állítottam fel:

H1: Az új egyetemek megkülönböztető stratégiát alkalmazva térnek el a hagyományos értelemben vett régi egyetemektől.

H2: A Marosvásárhelyi Kar foglalkoztatási súlya eléri az 1 százalékot.

H3: A Kolozsvári Kar esetében a legkisebb a jövedelmi súly.

H4: A Kolozsvári Kar rendelkezik a legnagyobb nem helyi hallgatói rekrutációs bázissal.

H5: Az összes kar esetében a társadalmi mobilitás mutató nem éri el az 50 százalékos arányt.

H6: A gazdasági multiplikátorhatás szerint, a két csíkszeredai kar együttesen jobban teljesít gazdasági szempontból.

⁶ Nem az elsődleges adatok ismeretében, hanem csak a következőkben: székhely (város), kar épületének nagysága, a város gazdasági aktivitása

5. Az eredmények bemutatása

5.1 Új egyetem fogalma

Óriási nyomás nehezedik újabban a felsőoktatásra a hallgatói létszám, az oktatás minősége, a szakemberek igényei és a gazdasági fejlődés miatt megnövekedett elvárások miatt, a felsőoktatási intézmények rendelkezésére álló források pedig egyre csökkennek.

A felsőoktatási vezetés megoldásra szoruló kérdései közül egy példa: Hogyan erősíthető a nemzetközi együttműködés a sokszínűség ösztönzésével - egyidejűleg a méltányosságra, a tárgyyszerűsége és a minőségre törekedve? Úgy tűnik, hogy néhány sikeres új modell a hallgatói tapasztalatokra, valamint az újítási és a vállalkozói tevékenység bátorítására helyezi a hangsúlyt.

Ezt megvizsgálhatjuk azon felsőoktatási intézmények célkitűzései között is, melyeket a rendszerváltás után hoztak létre, új egyetemnek nevezve őket. A szakirodalom nem foglalkozik ezzel a kifejezéssel, ugyanis csak fiatal, még a köztudatba be nem férkőzött intézményekről beszél, melyek ismertsége és minősége elmarad a nemzetközi szinten is ismert egyetemektől.

De ez valóban így igaz? Az államilag támogatott és finanszírozott intézmények legtöbb esetben már több száz éves múlttal büszkélkedhetnek, melyek értékei és célkitűzései hagyományokra, infrastruktúrája pedig minél inkább nemzetközi szintre épül. Nem szabad elfelednünk azon felsőoktatási intézményeket sem, amelyek magánegyetemként működnek. Ezek elterjedése a rendszerváltás után többszöröződött, új perspektívákat állítva az egyetemről alkotott kép és az oktatás elé. A fent említett egyetemeket új egyetemekként definiálhatjuk, de le kell szögeznünk, hogy mit is nevezhetünk ilyen típusú intézménynek.

Az új egyetemek nem csak az oktatásban kifejtetett rövid időtartam miatt nevezhetőek így, hanem a teljesen új felfogásuk szerint is. A kérdés a következő: rendszerváltás után és a 2000-es évek környékén megjelenő felsőoktatási intézmények tudnak-e újat és legalább olyan minőségi, hatékonysági munkát felmutatni, mint a köztudatba már beágyazódott egyetemek?

Röviden vizsgáljunk meg pár olyan intézményt, melyek a rendszerváltás utáni időszakban jelentek meg Közép-Kelet Európában.

A budapesti Közép-európai Egyetem (Central European University) a 1989 előtt tartott előadássorozatból fejlődött ki, melynek alapötlete egy olyan új, nyugati modellen alapuló egyetem létrehozása volt, mely Európa egykori szocialista országai politikai, társadalmi és gazdasági változásainak elemzésén keresztül elkötelezi magát a nyitott társadalom értékei mellett. Az egyetem 1998 és 2000 között, Prágából átköltözött Budapestre, hogy az Amerikai Egyesült Államok és a Magyar Köztársaság működési engedélyével és akkreditációjával rendelkező, budapesti központú, nemzetközi egyetem legyen. A több, mint 30 országból érkező közel 300 tanár a CEU-n 7:1-es diák-tanár arányszámot eredményez, míg a CEU-nak az öt kontinens mintegy 100 országában, közel 8600 végzett hallgatója él.

Az Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem 2002 szeptemberében kezdte meg az oktatást. Az előkészületek 2001-ben az Ulmi Nyilatkozat aláírásával kezdődtek, amely az Intézmény alapításának szándékát foglalja írásba. Az egyetem honlapjának információi szerint az egyetemi hallgatók száma folyamatosan növekedik, ugyanis míg 2002-ben 65-en kezdték meg tanulmányaikat az egyetem falai között, addig 2009 őszén már 138-an. Az Andrássy Egyetem a németnyelvűség fennállására és hagyományára támaszkodik, különösen Közép- és Kelet-Európában és magas színvonalú és széleskörű képzési kínálatával, német nyelvű intézményként járul hozzá célcsoportja fennmaradásához és fejlődéséhez. Az Egyetem célja, hogy a kutatás és az oktatás egységének köszönhetően, versenyképes és innovatív képzést, gyakorlatorientált oktatást, kiváló hallgatói pályakísérést és kiváló munkaerőpiaci alkalmasságot biztosítson.

A Szabad Moldovai Nemzetközi Egyetem (ULIM) 1992-ben került megalapításra Chisinau (Kisinyóv) városban. Az egyetem több, mint 4000 hallgatónak nyújt oktatást alap-, mester- és doktori képzés szinten is. Az oktatás román, orosz, angol és francia nyelven történik. Az egyetem célja, hogy a megfelelő kutatások és ismeretek alapján, megfelelő felkészülést biztosíthasson a jövő generációjának és, hogy a nyugati oktatási modelleket átveve, megkönnyítse hallgatói számára az elhelyezkedést, akár a nemzetközi munkaerőpiacon is.

Ugyanakkor hazánkban (Romániában) is van példa új egyetem megjelenésére. A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem 2001-ben kezdte meg működését, míg bejegyzése 2000-ben történt meg. A Sapientia-EMTE négy karon fejti ki oktatási tevékenységét, amelyek a következők: Kolozsvár, Marosvásárhely, és két kar Csíkszeredán. Az egyetem küldetése a versenyképes, minőségi oktatás és kutatás biztosítása, az erdélyi magyar oktatás hagyományainak folytatása által. Ugyanakkor az egyetem vezetői arra törekednek, hogy egyetemi közösségüket emberközeliség, felebaráti szeretet, méltányosság, a következetesség

és igazságosság vezérelje. Alapvető elvárásuk közé tartozik az erkölcsös magatartás, a magyar és egyetemes kultúra értékeinek ismerete és tisztelete.

A Sapientia–EMTE három oktatási helyszínén csaknem 300 oktató és mintegy 2000 hallgató található. A hallgatók választhatnak a gazdasági- és humántudományi, műszaki és társadalomtudományi, természettudományi és művészeti, valamint műszaki és humántudományi karok közül.

Mint a fenti négy példán világosan látszik az új egyetemek nemcsak fiatalságukban egyeznek meg, hanem széles oktatási kínálatukban és célkitűzéseikben is. A hallgatók és oktatók, valamint az egyre növekedő tendenciák azt mutatják, hogy ezen egyetemek megállják a helyüket az oktatási kínálat piacán. Amiben leginkább különböznek az “általános” egyetemektől a következők: az oktatási kínálat diverzifikálása, olyan karok és szakok létrehozása segítségével, amelyek a piacon nem rendelkeznek megfelelő minőséggel, valamint az előre meghatározott célkitűzések és értékek követése, nemcsak az intézmény életének mindennapjaiban, hanem a hallgatók oktatásában is.

5.2 Foglalkoztatási szerep

Egy felsőoktatási intézmény több formában munkahelyet hoz létre a térségben: közvetett és közvetlen módon. A közvetett módot módszertanilag problematikus lenne vizsgálni, annak továbbgyűrűző és hatalmas volumene miatt, de a közvetlen munkahelyteremtés jelentősége különböző módokon megragadható, szemlélhető. Ennek legegyszerűbb módja az intézményben munkaviszonyban állók számának megismerése, amely az egyetemek és főiskolák saját adatbázisaikból lehetséges leginkább. A közvetlen hatások sorába tartoznak azon vállalkozások, amelyek kapcsolatban állnak az egyetemmel, így szerepet vállalnak munkaerő-szolgáltatás „kiszervezésében”. Ehhez hasonló hatás a személyzet és hallgatóság által gerjesztett különböző, az egyetemmel való kapcsolatból született igények kielégítése, amelyek külső, az egyetemen kívüli munkahelyeket hoznak létre. Ugyanakkor elég megemlíteni még azon hallgatókat, vagy oktatókat, akik nem az egyetem karának térségében laknak, ugyanis ők több szolgáltatást kell igénybe vegyenek például ahhoz is, hogy a lakhelyüktől a felsőoktatási intézményig eljussanak.

5.2.1 A felsőoktatási intézmény foglalkoztatási súlya

Mivel az ország gazdasági, foglalkoztatási és infrastrukturális súlypontja erősen a főváros felé hajlik, és a térségek foglalkoztatási számát tekintve jelentős eltéréseket és egyenlőtlen

elosztást tapasztalunk, a kisebb városokban jelentős munkahely teremtő hatást gyakorolhatnak az egyetemek.

A foglalkoztatási súly az egyetem helyi munkapiacra képviselt erejére, súlyára mutat rá a főállású alkalmazottak számát tekintve. Így a vizsgált karok esetében felmérjük a térség munkahely állományát, és azt hasonlítjuk össze az egyetemével.

5.2.1.1 A mutatók számítása

Szükségünk van a térségben főállásban foglalkoztatottak számára. Ez közvetlen adatnak minősül, ugyanis az országos statisztikai hivatal tartalmazza a legtöbb kért adatot, így én is ennek segítségével állapítottam meg ezen értéket.

A következő érték, ami részt vesz, mint mutató, az a felsőoktatási intézmény főállású alkalmazottainak a száma. Ide tartoznak az oktatók és nem oktatók, akik kutatásban vehetnek részt, vagy bármilyen más teljes munkakörben részt vesznek az egyetem mindennapjaiban. A felsőoktatási intézmény által főállásban foglalkoztatott oktatók száma becsült érték, ugyanis számoltunk azzal a lehetőséggel, hogy egy főállású oktató több karon is taníthat egyidejűleg. Azonban a főállású és nem főállású oktatók számának meghatározása esetében a felmerülő torzítások nem jelentősek és nem érik el a 0.5%-os szignifikáns értéket sem, így véleményünk szerint nem számottevő a kilengés ezen mértéke.

A felsőoktatási intézmény foglalkoztatási súlya az intézmény helyben üzemelő karának teljes munkaidős foglalkoztatottjainak és az érintett város teljes munkaidős foglalkoztatott lakosainak hányadosa.

4. táblázat: A felsőoktatási intézmény foglalkoztatási súlya

Felsőoktatási intézmény	A FOI főállású alkalmazottai	A térségben foglalkoztatottak száma	A FOI foglalkoztatási súlya
	Fő	fő	%
GHK	107	18431	0.581%
MTK	85	18431	0.461%
MHK	158	62044	0.255%
TMK	74	150022	0.049%

Saját forrás

5.2.1.2 A mutató értelmezése

A Sapientia–EMTE Csíkszeredai Gazdaság és Humántudományi Kar 107 főállású alkalmazottjával rendelkezik a legnagyobb foglalkoztatási súllyal, így Csíkszeredában a főállású alkalmazottak 0.581 százalékát foglalkoztatja közvetlen módon az intézmény. Ugyanez az arány a Sapientia–EMTE kolozsvári karán a legkisebb, ahol a foglalkoztatási súly mindössze 0.049 százalék. A mutatók értelmezésében azonban figyelembe kell venni a Kar nagyságát, a térség nagyságát és annak foglalkoztatottjainak a számát. Így nem meglepő a foglalkoztatási súly alacsony értéke, hiszen a mutatók szerint a kolozsvári kar rendelkezik a legkisebb főállású alkalmazott számmal, míg a kutatásban szereplő térségeket figyelembe véve, Kolozsvár városa rendelkezik a legnagyobb főállású foglalkoztatottsági számmal.

5.2.1.3 A mutató előnye

Egyszerűen kiszámolható, és így is jól szemlélteti a felsőoktatási intézmény helyi foglalkoztatásban betöltött szerepét.

5.2.2 A felsőoktatási intézmény jövedelmi súlya

A mutató célja, hogy az egyetem térségben játszott szerepét, jelentőségét egy másik szemszögből is bemutassa. Ebben a mutatóban is a foglalkoztatáson van a hangsúly, csak hogy már az intézmény által fizetett személyi jövedelemadón keresztül kerül bemutatásra ez az érték. Ezt a következő szempontok miatt találtuk indokoltnak: a mutató nem csak a főállásban levőket veszi figyelembe, hanem ide beszámoljuk például az órabér alapú bérezéssel foglalkoztatott társadalmi szereplőket is. Másfelől pedig ha összehasonlítjuk a felsőoktatási intézmény foglalkoztatási súlyával, akkor megállapíthatjuk azt is, hogy a felsőoktatási intézmény a kínált jövedelem tekintetében mennyire számít jelentős munkahelyteremtőnek a térségben.

5.1.2.1 A mutatók számítása

Csakúgy, mint a települések főállású foglalkoztatottjainak a száma, a településen befizetett összes személyi jövedelemadó mértéke is közvetlen adat. Az egyetem által fizetett SZJA kiszámolható az intézmény által felkínált bérköltség táblából. Ugyanakkor meg kell említeni, hogy a Sapientia–EMTE mind a négy karának esetében a fizetett bérek nagysága azonos, településtől függetlenül.

A felsőoktatási intézmény jövedelmi súlya az egyetem által helyben fizetett SZJA és a település SZJA hányadosa.

5.2.2.2 A mutató általános értelmezése

A jövedelmi súly a jövedelemadó arányában mutatja meg az intézmény helyi foglalkoztatóként betöltött jelentőségét. A foglalkoztatási súly mutatóval való összehasonlítás megmutatja, hogy milyen is igazából a térség jövedelmi viszonya.

5.2.2.3 A mutató értelmezése

5. táblázat: A felsőoktatási intézmény jövedelmi súlya

FOI	Kifizetett jövedelmek	Fizetett SZJA	Fizetett SZJA a térségben	A FOI jövedelmi súlya	A FOI foglalkoztatási súlya
	ezer RON	ezer RON	ezer RON		
GHK	182	29	3471	0.84%	0.61%
MTK	144	23	3471	0.66%	0.49%
MHK	286	46	16357	0.28%	0.27%
TMK	125	20	35892	0.06%	0.05%

Saját forrás

A jövedelmi súly a Sapientia–EMTE Csíkszeredai Gazdaság és Humántudományok Karán a legmagasabb, ahol az érték majdnem eléri az 1 százalékot. Mint az előző esetben is, Kolozsváron a legkisebb ez az arány, ami még a 0.1 százalékot sem éri el. Hiába a Marosvásárhelyi kar hatalmas kifizetett jövedelmei és az ezek után számolandó SZJA, ha a térségben fizetett SZJA is arányos a mért nagysággal.

Azonban ha összevetjük a jövedelmi súlyt a foglalkoztatási súllyal, akkor észrevehetjük, hogy minden esetben (ha még csak 0.01 százalékkal is) magasabb a jövedelmi súly értéke. A Csíkszeredai Gazdaság és Humántudományok Kar, valamint Műszaki és Társadalomtudományok Kar esetében a különbség tisztán látható, a másik két kar esetében azonban csak minimális az eltérés, ami akár a becslésnek is betudható. Ugyanakkor a nagyobb jövedelmi súly magyarázható azzal is, hogy a felsőoktatási intézmény nagyobb arányban alkalmaz diplomásokat, mint egy átlagos vállalat, megnövelve így a bérszintjét az oktatóknak.

5.2.2.4 A mutató előnyei, hátrányai

A mutató előnyei közé tartozik, hogy nem csak a főállásban levő alkalmazottakat veszi figyelembe, hanem a részmunkaidős, vagy órabéres jutásban résztvevőket is. Ugyanakkor a

mutató eredményeiről nem beszélhetünk úgy, mint adatról, hanem csak, mint becslésről. A térségek és az állam egyik nagy jellemzője ugyanis a fekete gazdaság, így a térségben fizetett SZJÁ-ba nincs beszámolva azon dolgozók adója, akik alkalmi vagy fekete munkával jutnak keresethez.

5.3 Rekrutációs bázist kifejező mérőszámok

A gazdasági és társadalmi hatások elemzésének nélkülözhetetlen eleme a felsőoktatási intézmények rekrutációs képességének vizsgálata, vagyis annak megismerése, hogy a felsőoktatási intézmény milyen vonzási képességgel rendelkezik.

Mindezt jelentős mértékben befolyásolja az évről évre változó felvételiző hallgatók számának változása, az ország mérete, és az intézmények kölcsönhatása más intézményekkel, csakúgy, mint ahogy egy egyetem földrajzi elhelyezkedése is. Így feltételezhető, hogy bizonyos, országos jelentőségű egyetemek nagyobb vonzerővel bírnak, amelyet a kisebb intézmények talán csak fizikai közelséggel és a szakok specializálásával képesek ellensúlyozni. Mindezt fokozhatná a főváros Bukarest szerepe, de az erdélyi hallgatókra, kiváltképpen a magyar diákokra a fővárosba való felvételizés nem jellemző.

Azonban Erdélyben is találunk egy szétágazó infrastruktúrával rendelkező, országos szinten ismert és nagy diáklétszámot „foglalkoztatni” tudó egyetemmel, a Babeş–Bolyai Tudományegyetemmel (a továbbiakban BBTE). Azonban a BBTE legtöbb kara a székhely városában, Kolozsváron található, sok a határvonalokhoz (Erdély határvonalai) élő diák és annak eltartói nem engedhetik meg maguknak az odajelentkezést. A BBTE azonban ezt úgy oldja meg, hogy Szatmárnémetitől kezdve egészen Sepsiszentgyörgyig kirendeltségeket hoz létre. A BBTE által lefedett magyar diákok száma hatalmas erdélyi viszonylatban, azonban vannak elemek, melyeket mindenképpen szükséges figyelembe venni. Nemcsak a kolozsvári, hanem a kirendeltségi karok esetében is találhatóak olyan szakok, amelyek csak román, vagy német nyelven működnek, nem segítve így a magyar nyelvű felsőfokú továbbtanulást.

A kisebb és fiatalabb egyetemek ezt természetesen megpróbálják kihasználni azzal, hogy Erdély legnagyobb magyarlakta településeinek specializálódott karokat hoznak létre. Ez áll fenn a Sapientia–EMTE esetében is. A kolozsvári, marosvásárhelyi és csíkszeredai karok specializálódott szakokat működtetnek, ahol a képzés magyar nyelven folyik.

Így érdemes megvizsgálni, hogy a BBTE és különböző nagy erdélyi egyetemek mellett a Sapientia–EMTE, milyen rekrutációs bázissal bír, és honnan érkeznek hallgatói. Ilyen hatásvizsgálat és vonzási kutatások nem találhatók az erdélyi és román szakirodalomban, azonban mintaként találhatunk külföldi kutatásokat. Természetesen a legtöbb oktatási intézmény rendelkezik a megfelelő adatokkal és statisztikákkal, és az esetek többségében ezek eredményeire alakítják ki hallgató vonzási stratégiáikat. Ezen adatok összesítése viszont világos képet mutathat egy felsőoktatási intézmény marketing és pénzügyi lépéseiről, amelyek szintén gazdasági igényt és jelentős pénzügyi egységeket jelentenek vállalatok és intézmények számára.

5.3.2 Rekrutációs bázis alapvető mutatói

A rekrutációs bázis mutatóinak célja, hogy egyszerű arányszámok segítségével bemutassa az intézmények hallgatói bázisát. A mutatók egyszerű arányok. Vizsgálatunkban, azonban elengedhetetlen figyelembe venni a felsőoktatási intézmény méretét, képzési struktúráját és földrajzi elhelyezkedését.

6. táblázat: A rekrutációs bázis alapvető mutatói

Karok neve	Összes felvételizett száma	A térségből felvettek aránya	A régióból felvettek aránya	Máshonann felvettek aránya
	Szám	százalék	százalék	százalék
GHK	184	67.39	25	7.61
MTK	141	65.96	24.82	9.22
MHK	472	51.27	26.27	22.46
TMK	135	22.22	23.70	54.07
Összes	932	51.71	24.95	23.34

Saját forrás

A Sapientia–EMTE csíkszeredai karai esetében a legnagyobbak a helyi felvettek aránya, a 2011-ben felvételt nyertek 67.39 százalékának állandó lakhelye Csíkszereda és annak agglomerációja. Azonban figyelembe kell vennünk, hogy a marosvásárhelyi kar méretétől és felvételizett hallgatói számából eredendően abszolút számokban mégis több helyi hallgatót részesítenek képzésben. A helyi hallgatók aránya a kolozsvári karok esetében a legalacsonyabb. Itt viszont figyelembe kell vennünk a kolozsvári kar vonzását, ugyanis a

felvételizők, több mint 75 százaléka nem a felsőoktatási intézmény karának megyéjéből származik.

Feltehetjük a kérdést, hogy mi lehet a hatalmas vonzási arány hátterében. Ide sorolhatjuk például Kolozsvár jelentős kulturális hatását, amely Erdély szinten is magas, a hallgatók számára olyan csábító nagyvárosi életet és új értékekkel való megismerkedést, valamint elmondhatjuk azt is, hogy a legtöbb felvételiző Kolozsvár 180 km-es körzetéből jelentkezik a Sapientia-EMTE ezen karára.

Ugyanakkor létezik még egy magyarázat erre a jelenségre: a kolozsvári karra felvételizők 52 százaléka tanult vagy tanul még egy egyetemen. Így elmondható, hogy a legtöbben ismerik már a várost, hiszen egy vagy akár több éve a városban élnek. Ezen elem ismerete mellett elmondható az is, hogy a felvételizők azon 52 százaléka tudatosan döntött Sapientia–EMTE Természettudományi és Művészeti Kara mellett. A megkérdezések alapján a legtöbben azért választották a már említett kart, mivel itt magyarul lehet tanulni (a válaszadók 76 százaléka ezt a választ adta meg).

5.3.3 Társadalmi mobilitás elősegítése

A legtöbb szakértő az oktatást tartja a demokratikus társadalom legfontosabb mobilizációs csatornájának. A társadalmi mobilitás elősegítése és új társadalmi csoportok felsőfokú oktatásba való becsatornázása nagymértékben hozzájárul a térség vitalitásához és gazdasági aktivitásához.

Beszélhetünk különböző társadalmi mobilitást növelő, segítő eszközökről, ilyen például az ösztöndíj rendszer, a bentlakások, a különböző egyetemi kiadások után járó kedvezmények.

A társadalmi mobilitás elősegítésének mutatója bemutatja, hogy adott felsőfokú oktatási intézmény, milyen mértékben segíti elő a felsőfokú végzettséggel nem rendelkező társadalmi csoportok becsatornázását a felsőfokú oktatásba. A végzettséggel nem rendelkező társadalmi csoportok vizsgálati egysége mindenekelőtt a családban található édesapa iskolai végzettsége.

Így a mutatószám kiszámítása nem tartalmaz semmilyen nehezített képletet és ennek kiszámítása egyszerű.

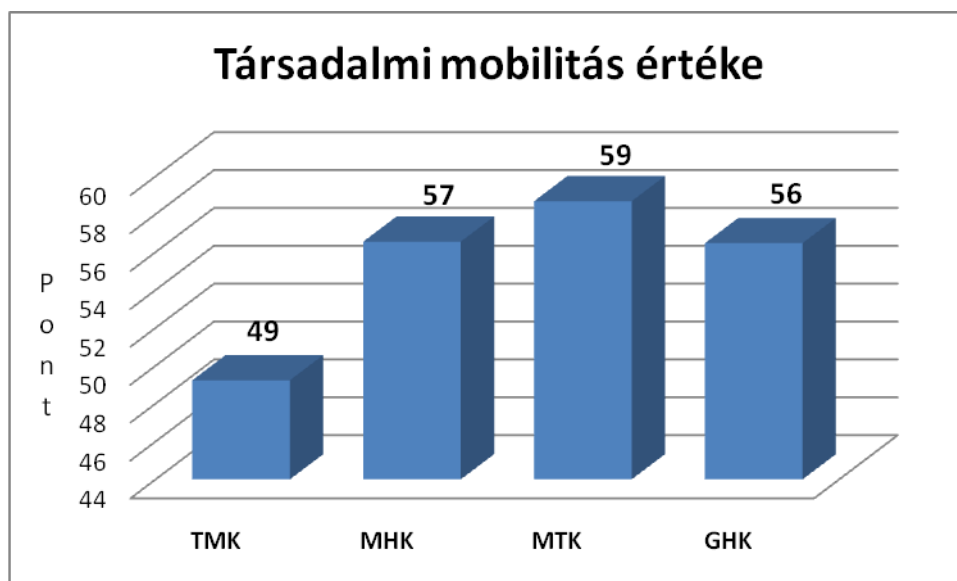
5.2.2.1 A mutató értelmezése

A mutatószám egy olyan index, ami 0 és 100 között vehet fel értékeket. Az érték minél jobban közelít a 100-as értékhez, a felsőfokú oktatási intézmény annál több olyan hallgatót von be a képzésbe, akik esetében az édesapja végzettsége alacsonyabb a felsőfokú

végzettségénél. A mutató akkor veheti fel a százas értéket, ha minden hallgatójának az édesapja legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezik.

Az index kiszámításánál, az alapfokú (8 osztály) vagy az alatti végzettséget 100-ra, a szakmunkás végzettséget 75-re, a középfokú végzettséget 50-re, míg a felsőfokú végzettséget 0-ra kódoltuk. Az így előállt átlagok karonkénti átlaga képezi a mutató értékét. Az értékek átkódolására a könnyebb értelmezhetőség és a végzettségek megkülönböztetése miatt volt szükség: a 8 osztályos végzettség nem kaphat ugyanolyan értéket, mint a középfokú végzettség.

1. ábra: A társadalmi mobilitási index karonként

Saját forrás

Az ábrán látszik, hogy a csíkszeredai Műszaki és Társadalomtudományi Kar segíti elő legnagyobb mértékben a felsőfokú végzettséggel nem rendelkező társadalmi csoportok becsatornázását a felsőoktatásban, 59 ponttal. Nem sokkal lemaradva követi őket a marosvásárhelyi és a másik csíkszeredai kar. A kiemelt intézmények közül a Sapientia-EMTE kolozsvári kara adja a másik végletet, ami 49 pontos értékkel jellemezhető.

5. 2.2.2 A mutató előnyei és hátrányai

A mutató előnyei közé tartozik, hogy nem szükséges évente frissíteni az adatokat, javasolt a két-három évente való frissítési idő. Azonban a mutató számításához felhasznált módszertani elem a kérdőíves vizsgálat, ezért nem teljes körű, csak becslésnek tekinthető. A mutató egy

absztrakt indexszám, így az egyes intézmények és karok értékei önmagukban nem értelmezhetőek, csak az átlaghoz, vagy más intézményhez viszonyítva kapnak értelmet.

5.3.3 A leghátrányosabb kistérségek becsatornázása

A mutató célja, annak bemutatása, hogy egy karra felvételt nyertek között milyen arányban vannak a hátrányos térségekből felvételt nyertek.

A mutató értelmezésekor figyelembe kell venni a felsőoktatási intézmény földrajzi elhelyezkedését. Mint az a rekrutációs bázis mutatószámainál is látszott a csíkszeredai és marosvásárhelyi karok jelentős helyi vonzással rendelkeznek, így ha egy felsőoktatási intézmény térségi környezetében jelentős számban találhatók hátrányos helyzetű kistérségek, megyék, akkor a felvételt nyertek körében is nagyobb arányban fogjuk találni az onnan érkezőket.

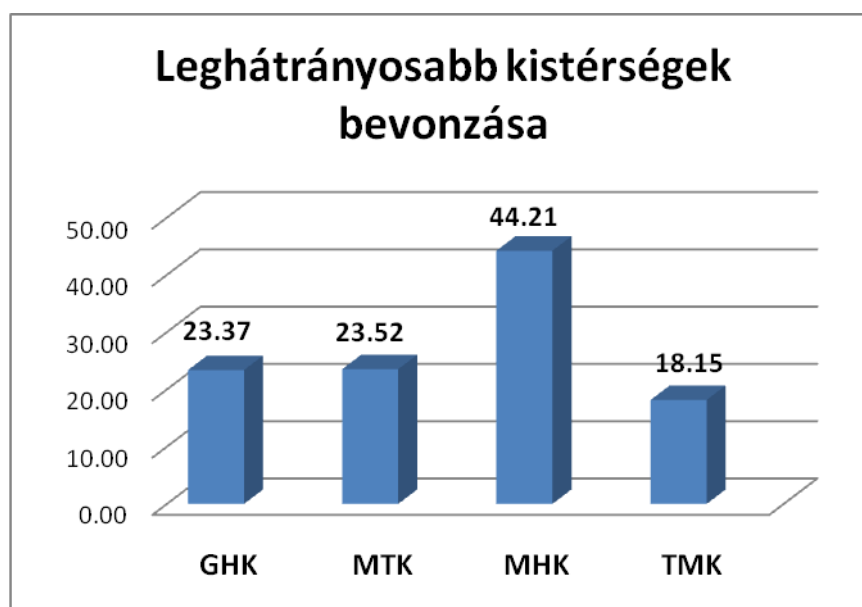
5.2.3.1 A mutató számítása

A leghátrányosabb kistérségek megyék megállapítására a megyék GDP mozgását vettem figyelembe. Mivel Romániában több, mint 40 megye található, a csoportosításokat tíz megyénként végeztem el. Általában nem ez volna a leghatékonyabb felosztás, de a csoportok változása a GDP-ben is jelentősen megmutatkozik, így használható ez a módszer. A négy csoport közül a negyedik a leghátrányosabb, ebben a kategóriában a GDP éves értéke nem éri el a 7000 millió eurót.

A mutató értékei 0 és 100 között vehetnek fel értéket. Egy felsőoktatási intézmény akkor éri el a maximális 100 pontot, ha minden egyes hallgatója hátrányos kistérségből származik.

5.3.3.2 A mutató értelmezése

2. *ábra*: A leghátrányosabb kistérségek bevonzásának mutatója

Saját forrás

A mutató eredményei szerint a legtöbb hátrányos térségből származó hallgatót a Sapientia-EMTE marosvásárhelyi Műszaki és Humántudományok Kara vonzza be, 44.21 ponttal. A többi három kar esetében viszonylag majdnem megegyező eredmények születtek.

A marosvásárhelyi kar ilyen magas indexszáma nem meglepő, ugyanis elég, ha csak a kar nagyságára és befogadóképességére gondolunk. Mint fent említettem, minél nagyobb egy kar, annál több olyan hallgatója lesz, akik hátrányos helyzetű megyéből származnak.

5.4 Gazdasági hatások

Ahogy erre már kitértem, a felsőoktatási intézmény -vállalkozás- és fogyasztásélénkítő szerepet játszik. Ezalatt olyan gazdasági hatásokat értünk, amelyek a felsőoktatási intézmény kiadásaival állnak kapcsolatban. Gazdaságélénkítő hatása kiterjed a foglalkoztatottjaira, mivel ezeken keresztül szélesíti fogyasztói rétegét, és a hallgatók miatt új fogyasztói csoport megjelenését teszi lehetővé. Ugyanakkor az egyetem és annak karai beszállítókat foglalkoztatnak, ami bevételt jelent más vállalkozásoknak. Ezek a vállalatok a bevételeiket további helyi szolgáltatásokért és termékekért továbbadják, így az oktatási intézményből kiáramló pénzek továbbgyűrűznek, élénkítve a gazdaságot.

Ezen továbbgyűrűző hatások kiszámítására széles módszertani eszközt kínál a nemzetközi gyakorlat, az egyszerű számításokon keresztül a különféle regionális regressziós modellekig.

A legegyszerűbb modellek a kiadásokat helyezik előtérbe, a különféle kari kiadásoktól kezdve az oktatói és hallgatói kiadásokon át, amelyek így élénkítik a térség gazdaságát. Ellenkező

esetben, az oktatási intézmény jelenléte nélkül, ezek a gazdasági áramlások nem születnének meg.

Azonban számolnunk kell a gazdasági mozgások többlépcsőséggel. A legegyszerűbb esetben: az oktatók és diákok szükségleteik kielégítésére pénzegységeket áldoznak bizonyos szolgáltatásokért és termékekért; ha ezen szükségletek nagysága bizonyos időn belül többletigényt generál, akkor különféle vállalkozások jöhetnek létre, amelyek új foglalkoztatottakat és ugyanakkor pénzük elköltésére vágyó fogyasztókat generálnak. Így a felsőoktatási intézmény szereplői csak láncszemek a hatástöbbszöröződés folyamatában.

Ezért vizsgálom meg legelőször a karok hallgatói fogyasztói csoportjainak súlyát, majd rátérek a továbbgyűrűző gazdasági hatásra, amelyet a felsőoktatási intézmény generál a térségben.

5.4.3 Hallgatói fogyasztói csoport súlya

Mint minden különböző csoport, a felsőoktatási intézmények hallgatói is sajátos fogyasztói preferenciával, mintázattal rendelkeznek, ami igényeket termel, és szükségleteket elégít ki. A hallgatók több százas, vagy akár ezres tömege jelentős pluszforrásokat jelent, sajátos keresletet gerjeszt. A hallgatói fogyasztási csoportra vonatkozó mutató azt mutatja be, hogy mekkora súllyal bír ez a csoport.

A hallgatók csoportja azonban heterogén csoportot alkot, ugyanis megkülönböztetünk helyi, ingázó és ideiglenesen betelepülő alcsoportokat. Az ideiglenesen betelepülő alcsoportot feloszthatjuk még albérletben vagy kollégiumban lakó szegmensekre. Így gondolhatunk arra, hogy ha egy olyan térségben, ahol egy alacsony kollégiumi kapacitással magas betelepülni vágyó hallgatók érkeznek, akkor az a különböző bérbe adandó albérletek keresletét megnöveli, ami növelheti ugyanakkor a lakás bérbeadási árát is.

5.3.1.1 A mutató számítása

A nappali tagozatos hallgatók száma megadja a kar nappali tagozatos hallgatóinak összlétszámát. A hallgatói fogyasztási csoport súlya a nappali tagozatos hallgatók számának és az intézmény térségi lakosságának hányadosa. Az esti vagy levelező képzésben részt vevő hallgatókat nem számítjuk be a fogyasztói súlyba, mivel ezek egy része nagy bizonyossággal már dolgozik, más fogyasztói preferenciával rendelkezve így.

Az ehhez szükséges adatokat a karok központi adatbázisából kaptam meg felhasználásra. Ezen adatok tartalmazzák a diáklétszámot kari bontásban, mindhárom év (2009, 2010, 2011)

(esetenként 2012 is) távlatában. Azonban a 2011-es évben a lemorzsolódásról nincsenek adatok, minthogy ezeket a számításokat az oktatási évek végén végzik el. Így a kutatásom ezen részében 5%-os hibahatárral számoltam, ami direkt a lemorzsolódást hivatott kiküszöbölni. Az érték bevezetése nem változtatja jelentősen az eredményeket, sőt csak négy tizedesnyi különbségek vehetőek csak észre.

5.3.1.2 A mutató értelmezése

7. táblázat: A hallgatói fogyasztói csoport súlya

FOI	Hallgatók száma	Térség lakossága	Hallgatói fogyasztási csoport mérete	Nem helyi (megyei) hallgatók becsült száma	Nem helyi (megyei) hallgatói fogyasztói csoport mérete
GHK	404	37980	1.064%	132	0.348%
MTK	459	37980	1.209%	156	0.411%
MHK	1039	127849	0.813%	506	0.396%
TMK	259	309136	0.084%	201	0.065%

Saját forrás

A hallgatói fogyasztói csoport súlya a Sapientia–EMTE csíkszeredai Műszaki és Társadalomtudományi Karán a legmagasabb, ez az érték 1.209 százalék. Így a felsőoktatási intézmény a térség lakosságának 1,2 százalékát teszi ki az oda beiratkozott hallgatókat tekintve. A legkisebb érték ebben az esetben is a kolozsvári karé, ami nem éri el a 0.1 százalék pontot sem.

A nem helyi (megyei) hallgatói fogyasztói csoport súlya szintén a fent már említett csíkszerdai kar esetében a legnagyobb. Azonban, ha számításba vesszük a térség lakosságának nagyságát, akkor Kolozsvár esetében észrevehetjük, hogy a vizsgált térségek közül a legnagyobb lakosságot jelenti, ami párosul a karok közül a legkisebb hallgatói számmal. Természetesen, ha a lakosság kevesebb volna, vagy a hallgatói csoport száma nőne meg, akkor sem változna nagyon sokat az eredmény.

A marosvásárhelyi kart vizsgálva azonban elmondható, hogy míg a hallgatói fogyasztói csoport nagysága csak a harmadik a vizsgált karok között (köszönhetően az előbb említett térség lakosságának nagysága miatt), a nem helyi (megyei) hallgatói fogyasztói csoport mérete (súlya) már a második. Ez köszönhető annak, hogy a marosvásárhelyi kar esetében a

hallgatók száma, szinte fele-fele arányban oszlik meg helyi és nem helyi diákokra, kiegyenlítve „lemaradását” a csíkszeredai karokkal szemben.

5.3.1.3 A mutatói korlátai

Mint ahogy fentebb már megjegyeztem a lemorzsolódás nagysága és becslése miatt a helyi és nem helyi hallgatói fogyasztói csoport súlya nem pontos, még akkor sem, ha csak ezred tizedesnyi az eltérés: nagyobb minta esetén a különbség számottevő lenne.

5.4.2 A felsőoktatási intézmény továbbgyűrűző gazdasági hatása a térségben

Az oktatási intézmények gazdasági hatásáról és tovagyűrűző hatásáról már esett szó a fejezet elején. A mutató célja annak bemutatása, hogy a felsőfokú intézmény általi kifizetések milyen gazdaságélénkítő hatással bírnak a térségben.

5.3.2.1 A mutató számítása: a modell paraméterei

A modell kiszámításához több paraméterre van szükségünk: fogyasztási átlaghajlandóság, átlagos termék ÁFA, jövedelemadó rátája, fogyasztás helyi hányada. Ezek közül többet megtalálunk a hivatalos statisztikákban, amelyek onnan be is szerezhetőek. A problémás paraméterek, a költségek és fogyasztás helyi hányadainak meghatározása.

A hallgatói fogyasztói csoport súlyát nem csak azért határoztuk meg az előbb, hogy megtudjuk az adott térségben a felsőoktatási intézmény milyen hallgatói hányaddal rendelkezik a város lakosságához képest, hanem azért is, hogy alapul szolgálhasson a hallgatók helyi költési ráta becsléséhez. Ezen ráta kiszámolása legalább olyan nehéz feladat, mint a FOI által foglalkoztatottak helyi költési rátájának meghatározása. Figyelembe kell vennünk a fogyasztási szokásokat, preferenciákat, a jövedelmi viszonyokat, a demográfiai különbségekből fakadó sajátosságokat, más városok közelségét, amelyek elszívhatják a fogyasztókat szükségleteik kielégítésekor, a felsőoktatási intézmény székhelyét és így tovább. Mindezt egy korábban publikált becslésre alapjait veszem számításba, bizonyos korrigáló hatásokat figyelembe véve. Azonban élnem kell azzal a leegyszerűsítéssel, hogy az összes ráta – kivételt jelent a hallgatói fogyasztói ráta – minden intézmény esetében azonos paraméterként jelenik meg.

5.3.2.2 A diákok vásárlásának helyi hányada

Ezen hányad becslésének meghatározásakor arra keressük a választ, hogy a hallgatók milyen arányban költenek a FOI térségében. Ennek megválaszolására fel kellene térképeznünk a diákok fogyasztói szokásait, viszont ahhoz, hogy ez megállja a helyét egy kutatásban, mint

eredmény, sok idő és pénzforrás szükséges. A legkivitelezhetőbb a kérdőíves megkérdezés lenne, de az sem adna elfogadható, legalább 60-70 százalékos válaszadási arányt. Így a következő leegyszerűsítésekkel élünk:

- A modell csak a nappali tagozatos hallgatókat veszi figyelembe.
- A nappali tagozatos hallgatók esetében szétválasztjuk a helyi (városi vagy annak agglomerációja) és nem helyi hallgatókat. Erre nézve pontos adatokkal rendelkezünk, mindössze a lemorzsolódási aránnyal kell számolni.
- Feltételezzük, hogy a nappali tagozatos hallgatók homogén csoportot alkotnak költségi szokásaikat tekintve.
- A helyi költség arányának a meghatározása:
  - A helyi hallgatók 100 százalékban költenek helyben
  - A helyi hallgatók (kivéve a szállás és rezszi költségeiket) 57 százalékban költenek helyben, hiszen a helyben történő fogyasztás arányos a helyben töltött idővel
  - Az 57 százalékpont úgy határozható meg, hogy a naptári évet alapul véve kivonunk a 365 napból minden olyan napot/időszakot, amikor a hallgató nincs az egyetemi városban.

Ugyanakkor ki kell számolni a hallgatók költségeinek eloszlását. Ehhez alapnak kell venni egy hónapi átlagos, a hallgató számára rendelkezésre álló pénzösszeget, majd az átlagos fogyasztói kosarakat figyelembe véve elosztani, hogy pénzegység fordítódik a szállásra és rezsire, míg az összes többi (a megmaradt rész) más típusú költsékre lesz felhasználva. Az így kapott eredmény szerint a hallgatók költségeinek 29 százaléka jelenti átlagosan a szállásra és rezsire szánt pénzösszeg arányát.

A helyi költség hányad, ami fontos paramétere a mutatónak a következőképpen kerül kiszámolásra:

$$((2011\text{-ben felvételt nyert helyi nappali tagozatos hallgatók száma} \cdot 1) + (2011\text{-ben felvételt nyert nem helyi nappali tagozatos hallgatók száma} \cdot 0.29 \cdot 1) + (2011\text{-ben felvételt nyert nem helyi nappali tagozatos hallgatók száma} \cdot 0.71 \cdot 0.575)) / 2011\text{-ben felvételt nyert összes nappali tagozatos hallgató száma}$$

Ezen képlet kiszámítása után a következőképpen alakultak a különböző karok hallgatóinak költségi hányada:

8. táblázat: A kiemelt felsőoktatási intézmények hallgatóinak helyi költségi hányada

Felsőoktatási intézmény	Helyi költségi hányad (d)
GHK	0.91
MTK	0.9
MHK	0.86
TMK	0.78

Saját forrás

Mint azt már a fentiekben említettem a több paraméter közül a legbizonytalanabbnak a *fogyasztás helyi hányada* mondható, ugyanakkor a becslés nem változik meg számottevően ezen paraméter átalakításakor. A fogyasztást ugyanis feloszthatjuk három részre:

- Lokális javak fogyasztása (helyi szolgáltatások, közlekedés): csak a helyi gazdaságban jelenik meg, első körben nem kerül ki a belső gazdaságból.
- Helyi és nem helyi fogyasztás: ugyanis vannak szükségletek, amelyeket kielégíthetnek más és más termelők, valamint a termék lehet egyszerre importot és helyi hányadot (bizonyos kvótát, vagy vámot) tartalmazó.
- Nem helyben való fogyasztás: például utazásaik során.

Éppen ezért olyan nehéz a fogyasztás helyi hányadának a kiszámolása, mert minden egyes szereplőt le kellene kérdezni, hogy összegei milyen mértékben jelennek meg a gazdaságban.

A paramétereket tovább boncolgatva: az egyetem kiadásait ismerjük a *költségvetésből*, ebből megállapíthatjuk a bérfizetéseket és a vásárlásokat.

A *diákok költségét* a fent említett számítások alapján számoltuk ki, megkülönböztetve helyi és nem helyi hallgatókat.

Az *felsőoktatási intézmény helyi hányada* a költségvetés szerkezetéből könnyen megbecsülhető. A kiadások egy része biztosan nem a helyi gazdaságba áramlik. A becslés szerint ez az érték 0.6 (60 százalékos).

A *fogyasztási átlaghajlandóságot* a lakossági jövedelmek felhasználásának ismeretében 82 százalékra tettem, mivel a tényleges érték stabilan 80-85 százalék körül alakul. Ez a ráta

mutatja meg, hogy átlagban a lakosság bevételeinek mennyi részét költi vásárlásra/kifizetésekre és mennyit takarít meg.

A FOI által foglalkoztatottak helyi költési rátája azonban sokkal eltérőbb, mint a hallgatói költés. Nekik a diákoknál több pénzük van utazásra, tartós és akár luxus termékcikkek megvásárlására, amelyek nagy része nem helyben valósul meg. Valamint csak úgy, mint a hallgatók esetében, itt is számolnunk kell azzal, hogy vannak oktatók, akik nem a felsőoktatási intézmény székhelyének lakosai, így a bevételeik jelentős része nem a helyi gazdaságban jelenik meg.

Így a paraméter táblázat a következőképpen néz ki:

9. táblázat: A modell paraméterei és értékei

Paraméter jelölése	Paraméter neve	Paraméter értéke
B	FOI helyi vásárlási hányada	0.6
C	Fogyasztási átlaghajlandóság	0.82
n	Átlagos ÁFA	0.24
E	FOI által foglalkoztatottak helyi költési rátája	0.7
T	jövedelemadó rátája	0.16

Saját forrás

5.3.2.3 A mutató számítása: az input adatok

A modell input adatait mérlegadatokból és egyéb statisztikai adatokból számoltuk. A *bérek* esetében az összes bért figyelembe vettük, amelyet a felsőoktatási intézmény kifizet. Az *árak és szolgáltatások* oldalon a FOI általi kiadások kerülnek be, a működési költségektől kezdve az új épületbe való beruházásig. A hallgatók kiadásai a felsőoktatási intézmény karának megfelelő számú hallgatók kiadásaival számol, megkülönböztetve a helyi hallgatókat a nem helyi hallgatóktól.

10. táblázat: A modell input adatai

Felsőoktatási intézmény	Bérek (P)	Áruk és szolgáltatások (V)	Hallgatók kiadásai (S)	Hallgatók vásárlásának helyi hányada (d)
	ezer RON	ezer RON	ezer RON	
GHK	182	7154	472	0.91
MTK	144	7154	431	0.9
MHK	286	13553	1696	0.86
TMK	125	13816	396	0.78

Saját forrás

Megvan minden adatunk a kiszámításhoz, így már csak a kiszámolási módszerét kell bemutatni:

11. táblázat: A jövedelmi és termelési hatások, valamint a tiszta multiplikátor és a teljes jövedelmi és termelési hatások kiszámolása

Megnevezés	Művelet
Termelésnövekedés első köre	$O1 = P + b * V$
Jövedelemnövekedés első köre	$I1 = (1-t)*(O1 - b*n*V)$
Termelésnövekedés második köre	$O2 = d*S + e*c*I1$
Jövedelemnövekedés második köre	$I2 = (1-t)*(1-n)*O2$
Teljes termelés hatás	$SUM(O) = O1 + O2/M$
Teljes jövedelmi hatás	$SUM(I) = I1 + I2/M$
Tiszta multiplikátor	$M = 1/(1 - e*c*(1-t)*(1-n))$

Saját forrás

5.3.2.4 A mutató értelmezése

12. táblázat: A felsőoktatási intézmény továbbgyűrűző gazdasági hatása a térségben

	Termelésnövekedés második köre	Jövedelemnövekedés második köre	Teljes termelési hatás	Teljes jövedelmi hatás	Tiszta multiplikátor
GHK	2089.852164	1334.161621	5798.443	4217.192	1.57838646
MTK	2030.489764	1296.264665	5722.834	3682.488	1.57838646
MHK	4576.511163	2921.644726	11317.29	7282.614	1.57838646
TMK	3407.093667	2175.088597	10573.19	6775.126	1.57838646

Saját forrás

A táblázatban csak a termelés- és jövedelemnövekedés második körét jelenítettem meg, valamint a teljes jövedelmi és termelési hatásokat.

A tiszta multiplikátorhatás megmutatja, hogy a bér és más kiadások milyen mértékben sokszorozódnak meg a gazdaságban. Minél nagyobb a fogyasztási átlaghajlandóság (c) és a fogyasztás helyi hányada (b), illetve minél kisebbek a jövedelemadó és ÁFA kulcsok, annál nagyobb mértékű a multiplikátor. A mutató nem veszi figyelembe a hallgatói kiadásokat. A tiszta multiplikátor minden kar esetében ugyanaz, hiszen minden paraméter azonos kar szerint.

A teljes termelési hatás megmutatja, hogy a felsőoktatási intézmény nem személyi jellegű kiadásai milyen mértékben sokszorozódnak meg a helyi gazdaságban.

A teljes jövedelmi hatás megmutatja, hogy az oktatási intézmény személyi jellegű kifizetései, a fogyasztásokon keresztül, milyen mértékben sokszorozódnak meg a helyi gazdaságban.

Alapnak tekintjük a kiadási tényezőket. Ha ezek eredeti arányoknak megfelelően (nem változtatva a paraméterek eloszlásán és kapcsolatán) oszlanak szét, akkor az intézmény minden 1 RON többletkiadása 1.58 RON termelésnövekedést eredményez.

A modellben a leginkább gazdaságilag aktív kar a marosvásárhelyi, amely a termelési hatást figyelembe véve több, mint 11,3 millió RON-t generál a gazdaságba nem személyi jellegű kiadásaival és 7,3 millió RON-t személyi jellegű kiadásaival.

Tekintetbe véve, hogy a kutatás előző szakaszaiban a kolozsvári kar nagymértékben lemaradt a további három kar különböző mutatóitól, ezen esetben mutatkozik meg igazi ereje.

A Sapientia–EMTE Természettudományok és Művészeti Kara nagy gazdasági hatással rendelkezik. Úgy a teljes termelési, mint a teljes jövedelmi hatás csak pár százalékkal tér el a marosvásárhelyi kar eredményeitől. A marosvásárhelyi kar esetében az elsőség egyértelmű: a legnagyobb diáklétszámú kar és az infrastruktúrája is teljes mértékben kiépített.

A kolozsvári kar mellett szólhat a Kutatási Programok Intézetének fenntartása, valamint az épülő, új ingatlan, amelyre minden évben megtörténnek a különböző kifizetések.

6. Hipotézisek megvizsgálása

A 4. Fejezetben felállított hipotéziseket vizsgáljuk meg:

- H1: Az új egyetemek megkülönböztető stratégiát alkalmazva térnek el a hagyományos értelemben vett régi egyetemektől.

Mint azt röviden vázoltam az új egyetemek stratégiájuk és célkitűzéseik felállítása során, nem az általános módokon használt lépéseket használják. Értékeket határoznak meg, amire oktatási stratégiát dolgoznak ki, amellyel olyan szakokat képesek létrehozni, melyek elég diverzifikáltak ahhoz, hogy életképesek maradhassanak akár hosszú távon is az oktatási piacon. Így **elfogadom az első hipotézist**.

- H2: A Marosvásárhelyi Kar foglalkoztatási súlya eléri az 1 százalékot.

Az eredményeket figyelembe véve, a Marosvásárhelyi Kar esetében a foglalkoztatási súly minimális értékkel több, mint 0.25 százalék, így az **első hipotézist elvetem**.

- H3: A Kolozsvári Kar esetében a legkisebb a jövedelmi súly.

Miután megvizsgáltam a karok jövedelmi súlyait, észrevehető, hogy csakugyan a Kolozsvári Kar esetében a legkisebb a jövedelmi súly, éppen 0.05 százalék. Ez természetesen köszönhető a térség nagyságának, valamint a foglalkoztatottak számának. Így a **H3-t megtartom**.

- H4: A Kolozsvári Kar rendelkezik a legnagyobb nem helyi hallgatói rekrutációs bázissal.

A táblázat világosan mutatja, hogy a Kolozsvári Kar felvételiző hallgatóinak, több mint 50 százaléka nem a felsőoktatási intézmény székhelyéről mennek a térségbe, így a **H4-t elfogadjuk**.

- H5: Az összes kar esetében a társadalmi mobilitás mutató nem éri el az 50 százalékos arányt.

A diagram jól mutatja, hogy csak a kolozsvári kar esetében beszélhetünk 50 százalék alatti társadalmi mobilitás mutatóról, a többi három kar esetében több mint 50 százalék, de nem érik el a 60-at. Így a **H5-et nem fogadjuk el**.

- H6: A gazdasági multiplikátorhatás szerint, a két csíkszeredai kar együttesen jobban teljesít gazdasági szempontból, a többi karhoz viszonyítva.

A teljes jövedelmi valamint termelési hatást figyelembe véve, valamint összevonva a két csíkszeredai kart valóban elmondhatjuk, hogy jobban teljesít Csíkszereda, mint Marosvásárhely. De ha a kari lebontást tekintjük, akkor vásárhelyi kar az abszolút győztes. Ettől függetlenül még **elfogadjuk a H6-t**.

7. Következtetések és javaslatok

A kutatásom során az egyik legfiatalabb romániai egyetem jellegzeteségeit mutattam be, a különböző karok vizsgálata segítségével. Mint látható, a négy kar különböző jellemzőkkel rendelkezik, társadalmi és gazdasági szinten is más-más értékeket képvisel. Természetesen a karok különböznek méretükből, földrajzi elhelyezkedésükből és kínált szakjaik okán. A marosvásárhelyi kar esetében beszélhetünk a legnagyobb épület méretről, hiszen hallgatói befogadóképessége magas. A két csíkszeredai kar is jelentős hallgató bevonzó, főleg a környék hallgatóit tudják elérni szakjaik által. A kolozsvári kar esetében már más a helyzet: mérete és hallgatói befogadóképessége eltér a másik három karétól, mégis képes Erdély minden részéről diákokat bevonítani.

A Sapiientia–EMTE, mint új egyetem előre meghatározott értékeket képvisel, melyeket az egyetem megalakítása során szinte alapköként kezelt. Az előre meghatározott értékek fontosak lehetnek egy új egyetem életében, hiszen ezzel és az indított szakirányok változatosságával képes eljutni a hallgatókhoz, új modellt eléjük tárva. A Sapiientia–EMTE karai földrajzilag megosztják Erdélyt, biztosítva szinte minden hallgató számára a könnyű megközelítést. Karai diverzifikált szakokkal rendelkeznek, bőséges választási lehetőséget nyújtva a hallgatóknak.

A mutatók segítségével próbáltam minél élethűbb képet nyújtani az egyetemről társadalmi és gazdasági vonatkozásban. Az átlagos értékeket tekintve a Sapiientia–EMTE jól teljesít, hiszen új egyetemenként is képes a hallgatók bevonására, különböző szakjait szinte maximálisan meghirdetett létszámmal képes elindítani. Gazdasági szempontból a karok alig különböznek egymástól: látható, hogy minden kar szinte azonos pénzügyi volumennel dolgozik.

A mutatók számokban képesek bemutatni egy egyetemet, de mi van a számok mögött? Elég csak számok segítségével értelmezni egy egyetemet, vagy annak egy adott karát? A mutatók és az azok segítségével nyert számok megmutatják az egyetem jegyeit, hány hallgatót vonz be az adott intézménybe egy év alatt, milyen pénzügyi mozgást képes generálni egy diák, vagy maga az egyetem. Azonban a karok földrajzilag különböznek, más célcsoportnak jelentenek lehetőséget: a csíkszeredai karok leginkább a régió hallgatóit képesek bevonítani, míg a marosvásárhelyi és kolozsvári karok szinte egész Erdélyből vonzanak hallgatókat. De mit jelent egy kar Kolozsváron, Marosvásárhelyen vagy éppen Csíkszeredában? A csíkszeredai karok hatalmas lehetőséget jelentenek azon hallgatók számára, akik az érettségi elvégzése

után szeretnének továbbtanulni, azonban kis költségek mellett. A marosvásárhelyi kar életet vihet a városban lakó diákok számára, hiszen Marosvásárhely leginkább orvosi egyetemeiről és oktatásáról híres.

Míg az említett karok ilyen lehetőségekkel rendelkeznek, mi újat tud mutatni a kolozsvári kar? A Sapientia–EMTE kolozsvári kara számára teljesen mást jelent az oktatás, ugyanis egy olyan városba kell hallgatókat bevonzon, ahol megtalálható Románia egyik legrégebbi és legminőségibb egyeteme a Babes-Bolyai Tudományegyetem, ezen kívül a minőségibbnél minőségibb egyetemek is „harcban” vannak az új hallgatók elnyerése érdekében. A Sapientia–EMTE kolozsvári kara azonban tud újat mutatni: olyan szakokat indít, amelyek esetében máshol nincs, vagy csak részleges magyar nyelvű oktatás van jelen. Ezzel nagymértékben képes bevonzani a hallgatókat egyeteme kapui alá, főleg ha az oktatás is a megfelelő minőségi szinten képes működni.

Mind a négy karnak megvan az előnye, hátránya, a saját harca, mégis egységes értékeket és stratégiát képviselnek: a Sapientia–EMTE versenyképes, minőségi oktatás és kutatás biztosítását tűzte ki állandó célként, a keresztényi és egyetemes emberi értékek érvényesítése által.

A Sapientia–EMTE kommunikációja, értékei és stratégiájának alkalmazásával képes életben maradni az oktatási piacon, úgy, hogy céljai és küldetése mindig is tiszta s világosan megfogalmazott mindenki számára.

8. Felhasznált szakirodalom

Bakacsi Gyula, 2010, a felsőfokú oktatási intézmények bemutatása, *A romániai magyar közép és felsőfokú oktatás helyzete gazdasági és társadalmi kontextusban*, Csíkszereda

Hábos András, Sági Matild, 2005, a jövedelemelosztás és annak hatásainak a vizsgálata, *Monitor: Jövedelem, szegénység, elégedettség*, Budapest, Társi KFT

Rechnitzer János, Hardi Tamás, 2003, a teljes modell és mutatószámok innen szolgáltak alapul, *A Széchenyi István Egyetem hatása a régió fejlődésére*, Győr, Tudományos Füzetek, V. Kötet

Réka Geambașu–Tünde Székely –Márton Tonk, 2011, *Politica educațională în Uniunea Europeană. Impactul și consecințele Procesului Bologna asupra programelor de masterat la universitățile clujene*, In: Vasile Docea, Robert Reisz, Smaranda Vultur (ed.): *Colloquium Politicum* anul II, 1/ 2011, Editura Universității de Vest din Timișoara, Timișoara, 2011, ISSN 2065 – 8664, p. 49-70. (megjelenés előtt).

Székely Tünde–Plugor Réka–Szabó Júlia–Kiss Zita, 2011, *Végzős egyetemi hallgatók továbbtanulási percepciója – 2008*, In: *Romániai Magyar Évkönyv 2009-2010*, Gordián Kiadó, Temesvár, p. 201-221

9. Internetes források

1. Gândul.info: *Care este singurul județ din țară care și a sporit populația*,
<http://www.gandul.info/news/analiza-gandul-care-este-singurul-judet-din-tara-care-si-a-sporit-populatia-si-de-unde-au-plecat-romanii-masiv-9200890>, 2012. IV. 11
2. EU vonal – EU tájékoztató szolgálat: *Románia*
http://www.euvonal.hu/index.php?op=mindennapok_tagallamok&id=31, 2012. IV. 10
3. Institutul Național de Statistică: *Statistici regionale*
<http://www.insse.ro/cms/rw/pages/statRegionale.ro.do>, 2012. IV. 10
4. Transindex: *Népszámlálás, 19 millióra csökkent Románia lakossága*
<http://itthon.transindex.ro/?hir=28148>, 2012. IV. 10